

Strateginės veiklos kryptys 2023–2025 metais

Švietimas – viena svarbiausių, tačiau ir problemiškesnių Lietuvos viešosios politikos sričių. Pradėtos svarbios pertvarkos – bendrojo ugdymo turinio ir struktūros atnaujinimas, visuotinio ikimokyklinio ugdymo įgyvendinimas, Tūkstantmečio mokyklų programa, ugdymo įstaigų tinklo pertvarka, įtraukusis ugdymas, tarpiniai brandos egzaminai, atnaujinama mokymosi visą gyvenimą sistema, skaitmeninės transformacijos – kelia didelių iššūkių tiek švietimo paslaugų teikėjams, tiek ir besimokantiejiems. Pastarųjų metų krizinės situacijos (COVID-19 pandemija, karas Ukrainoje), sukėlusios didžiules įtampas švietimo sistemai, parodė svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį, jos gebėjimą susitelkti ir greitai reaguoti į kilusius poreikius. Nacionalinis švietimo NVO tinklas (toliau – Tinklas), vienijantis švietimo organizacijas nuo ikimokyklinio ugdymo iki neformaliojo suaugusiųjų, įskaitant ir vyresnius, aktyviai dalyvauja priimant sprendimus nacionaliniu lygmeniu, tačiau manome, kad ekspertinis Tinklo ir jo narių potencialas nėra pakankamai panaudojamas tobulinant bendrą švietimo sistemą ir įgyvendinant pertvarkas. Iki šiol nevyriausybines švietimo organizacijas nepakankamai įtraukiamos į bendrą švietimo sistemą ir procesus: eliminuojamos iš vykdomų programų, neįtraukiamos į kompetencijų tobulinimo ir gerosios patirties dalijimosi bei institucinio stiprinimo priemones. Valdžios institucijų pasitikėjimas nevyriausybėmis organizacijomis, nors ir didėja, vis dar dažnai yra deklaratyvus, neužtikrina lygiaverčių ir tvarių veikimo sąlygų nepriklausomiems švietimo paslaugų teikėjams, ypač vietos lygmeniu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonėje „Bendras visuotinės svarbos paslaugų kūrimas siekiant prisidėti prie ES dalyvaujamosios demokratijos stiprinimo“¹ (TEN/772), priimtoje 2022 m. rugsėjo 21 d., teigiama, kad „pilietinės visuomenės organizacijų ir tiesiogiai piliečių vykdomas bendras visuotinės svarbos paslaugų (VSP) kūrimas – tai veiksmingiausias instrumentas dalyvaujamajai demokratijai skatinti ir Europos integracijai stiprinti.“²

Siekdamas prisidėti prie spartesnės švietimo pažangos, Tinklas numato tobulintinas kryptis toliau nurodytose srityse.

I. Švietimo sistemos ir švietimo duomenų atvėrimas.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO) rekomenduoja Lietuvai įtraukti nevyriausybines organizacijas į viešųjų paslaugų modeliavimą ir teikimą³. Pilietinės visuomenės organizacijų bei politinių partijų susitarime⁴, pasirašytame 2019 m. kovo 1 d., didžiosios politinės partijos įsipareigojo „siekti laipsniško nevyriausybinių organizacijų įsitraukimo į viešųjų kultūros, švietimo, sporto, socialinių ir kitų paslaugų teikimą, optimizuojant biudžetinių įstaigų tinklą bei įtraukiant gyventojus į vietos sprendimų priėmimo procesus, bei vykdyti nuolatinę viešųjų paslaugų (kultūros, švietimo, sporto, socialinių paslaugų ir kitų paslaugų) teikimo vietos savivaldybės teritorijoje stebėseną, nuolat vertinti viešųjų paslaugų poreikį bei kasmet savivaldybės tarybai ir NVO tarybai teikti šios stebėsenos rezultatų ataskaitas.“

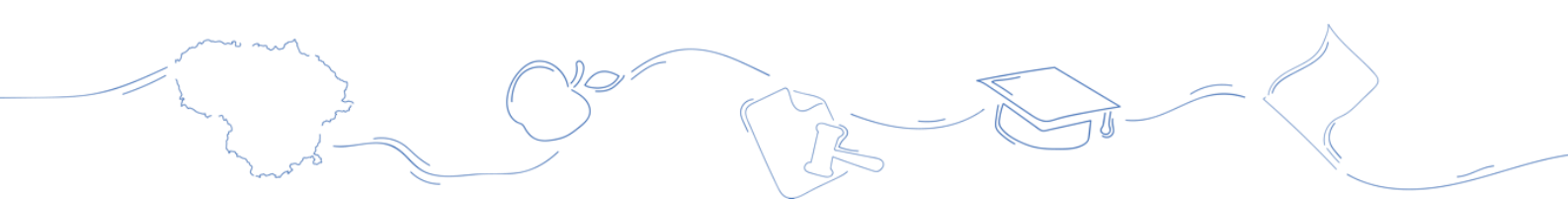
2021–2030 m. nacionaliniame pažangos plane numatyta iki 2025 m. 15 proc., o iki 2030 m. – 30 proc. savivaldybių viešųjų paslaugų perduoti teikti nevyriausybiniams ir bendruomeniniams organizacijoms. Nors kiekvienais metais didžiausios išlaidos savivaldybių biudžetuose skiriamos švietimui, nevyriausybines organizacijas nepakankamai įtraukiamos į švietimo paslaugų kokybės ir prieinamumo,

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52022IE0662>

² EESRK pasisako už tikslinį bendro kūrimo principo įgyvendinimą, t. y. viešųjų paslaugų kūrimą kartu su naudotojais, bendruomenėmis ir pilietinės visuomenės organizacijomis, kuris užtikrintų paslaugų atitikimą tikriesiems poreikiams ir kartu demokratinį dalyvavimą.

³ https://read.oecd-ilibrary.org/governance/lithuania-fostering-open-and-inclusive-policy-making_9789264235762-en#page92

⁴ http://www.3sektorius.lt/docs/Koalicija_politines_partijos_susitarimas_2019_2019-03-01_13:23:40.pdf

įtraukiojo ugdymo, pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir kitas švietimo priemones. Remiantis Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro atliktu savivaldybių biudžetų tyrimu, 2022 m. nepriklausomiems švietimo teikėjams skirta 4,37 proc. savivaldybių švietimo biudžetų lėšų (kurių didžiąją dalį sudaro valstybės biudžeto dotacijos) – keturiskart mažiau nei socialinių paslaugų ir sporto srityse⁵. 2023 m. STRATA atliktame [Viešųjų paslaugų perdavimo nevyriausybiniam sektoriui galimybių vertinime](#) nurodoma, kad, norint įgyvendinti XVIII LR Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 9.1.9. veiksmą, svarbūs yra NVO ap(si)rūpinimas ištekliais, įskaitant tęstinį finansavimą ir kitą paramą, bei stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas⁶.

2022 m. Tinklo parengta neformaliojo vaikų švietimo duomenų analizė parodė⁷, kad skelbiami duomenys yra vieši, o ne atviri, t. y. nenuskaitomi automatizuotu būdu; į atvirų duomenų papildymą neįtraukiamos visuomenės grupės; švietimo duomenų sistemos renka panašius duomenis, kurie kartais prieštarauja vieni kitiems, trūksta sąsajos ir (ar) bendradarbiavimo tarp šių sistemų; duomenys automatiškai neatsinaujina ir kt.⁸

Siūlome:

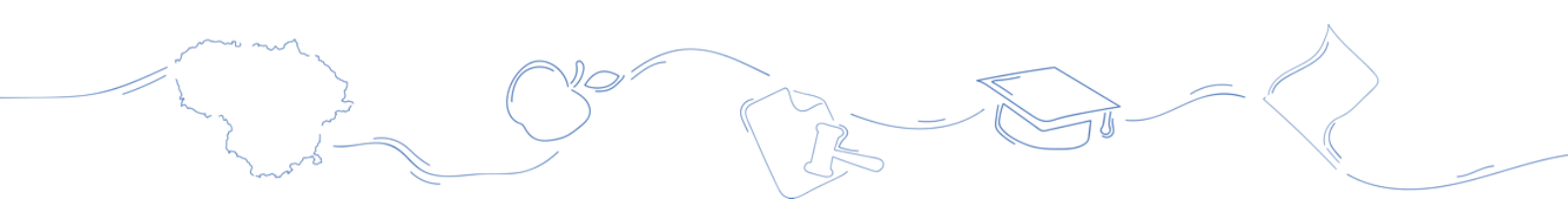
- Nacionaliniu ir vietos lygmenimis plėtoti ir stiprinti NVO dalyvavimą sprendžiant švietimo klausimus nevyriausybinių organizacijų, švietimo ir kitose tarybose, komisijose, darbo grupėse.
- Nacionaliniu ir vietos lygmenimis įtraukti švietimo NVO į kompetencijų tobulinimo (kvalifikacijos kėlimo), gerosios patirties ir pažangios, inovatyvios praktikos sklaidos (dalijimosi) priemones.
- Nacionaliniu ir vietos lygmenimis numatyti teisinius ir finansinius instrumentus nevyriausybiniams švietimo organizacijoms, ypač ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo, neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigoms dalyvauti bendroje švietimo sistemoje.
- Nustatyti konkrečius švietimo paslaugų perdavimo NVO siekinius savivaldybių lygmeniu bei vykdyti jų stebėseną.
- Savivaldybių lygmeniu gerinti švietimo NVO aplinką, numatyti vietos švietimo organizacijų gebėjimų stiprinimo priemones.
- Nacionaliniu ir vietos lygmenimis naudoti efektyviausius švietimo paslaugų teikimo būdus: akreditaciją, paslaugų krepšelį, paslaugų pirkimą, rezervuotas paslaugų sutartis. Projektų atranką konkursų būdu naudoti vienkartinėms, trumpalaikėms veikloms įgyvendinti, organizacijų kompetencijoms stiprinti (mokymams ir tinklaveikai), naujoms iniciatyvoms išbandyti ir diegti.
- Atverti švietimo duomenis, kad jie atitiktų atvirų duomenų apibrėžimą, t. y. kad duomenis būtų galima nuskaityti automatizuotu būdu.
- Įtraukti į atvirų duomenų papildymą įvairias visuomenės grupes – dirbančias su duomenimis ar disponuojančias duomenimis nevyriausybines organizacijas, verslo organizacijas, aukštojo mokslo atstovus, individualius piliečius.
- Įdiegti duomenų atsinaujinimo automatizavimą.

⁵ 2023 m. [Nacionalinio](#) NVO forumo NVONOMIKA pristatymo [medžiaga](#).

⁶ Siūlomi veiksmai: (1) peržiūrėti veiklų finansavimo mechanizmus, ypač projekcinio finansavimo, kuris neužtikrina teikiamos paslaugos tęstinumo ir kokybės; (2) formuoti partnerystės ir bendradarbiavimo požiūrį (teikti pagalbą NVO pagal atskiras sritis, sukurti ir taikyti NVO įtraukimo į paslaugų teikimą mechanizmą, sukurti palankią bei motyvuojančią sistemą NVO; stiprinti NVO gebėjimus; (3) sukurti duomenų rinkinį.

⁷ <https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2023/01/SNVOT-Ataskaita-2023.pdf>. Analizėje nuspręsta nagrinėti atvirus neformaliojo vaikų švietimo duomenis, kadangi bendrai internete prieinamų atvirų švietimo duomenų kiekis yra didelis ir tai pareikalautų didesnių resursų. Tačiau pasirinktas segmentas leidžia susidaryti įspūdį, kaip tam tikri duomenys yra pateikiami atvirai prieigai ir naudojimui bei kokias preliminarias išvadas galima padaryti iš pateikiamų duomenų.

⁸ Pilietinės visuomenės organizacijų bei politinių partijų susitarime, pasirašytame 2019 m. kovo 1 d., didžiosios politinės partijos įsipareigojo užtikrinti atvirų duomenų sistemos diegimą savivaldybėse. Taip pat [Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane](#) numatyti veiksmai, kuriais siekiama skatinti valstybinių duomenų atvėrimą įvairiose viešosios politikos srityse, gerinti šių duomenų kokybę ir jų pateikimo platformas, kad visuomenė, mokslo ir verslo bendruomenės galėtų jais pasinaudoti.

-
- Siekti, kad turimi duomenys būtų atverti taip, kad jais galėtų pasinaudoti įvairios visuomenės grupės (analizuoti situaciją ir kurti bei įgyvendinti strategijas, padėsiančias gerinti švietimo paslaugas nacionaliniu ir vietos lygmenimis).

II. Ikimokyklinis ugdymas.

Kaip teigiama Valstybės kontrolės 2018 m. atlikto audito ataskaitoje „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų atečiai užtikrinti“⁹, iš visų švietimo pakopų didžiausią ekonominę grąžą duoda investicijos į ankstyvąjį ugdymą nuo gimimo iki 5 metų amžiaus. Kokybiškas ankstyvasis ugdymas, ypač nepalankioje aplinkoje gyvenančių vaikų, lemia jų geresnius pasiekimus, padeda susikurti sėkmingesnę karjerą, auginą ekonomiką, mažina socialines išlaidas. Aukštos kokybės ankstyvojo ugdymo svarbą socialinei atskirčiai mažinti pabrėžia ir EBPO bei Europos Komisija.¹⁰

Lietuvoje veikia apie 200 nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų, iš jų beveik trys ketvirtadaliai – pelno nesiekiančios. Nuo 2021 m. įvedus privalomą ikimokyklinį ugdymą socialinę riziką patiriantiems vaikams, palaipsniui įvedant visuotinį ikimokyklinį ugdymą (nuo 2023 m. – 4 metų vaikams, 2024 m. – 3 metų vaikams ir 2025 m. – 2 metų vaikams), savivaldybėms kyla didelių iššūkių tiek užtikrinant socialinės rizikos šeimų vaikų dalyvavimą šiame ugdyme, tiek ir sudarant galimybes visiems tėvams gauti prieinamas ir kokybiškas ikimokyklinio ugdymo paslaugas. Nepaisant 2022 m. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei Nacionalinės švietimo agentūros atliktoje galimybių studijoje „Ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros plėtra savivaldybėse“ pateiktos rekomendacijos savivaldybėms plėsti nevalstybinių ugdymo įstaigų, teikiančių ikimokyklinio ugdymo paslaugas, tinklą kaip vieną iš priemonių, leidžiančių savivaldybėse plėsti ikimokyklinio ugdymo aprėptį¹¹, savivaldybės yra labiau linkusios steigti naujas ikimokyklinio ugdymo įstaigas ir grupes, neįtraukdamos į šių paslaugų plėtrą vietos bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų.

Atsižvelgdami į 2022 m. Tinklo užsakymu atlikto kokybinio tyrimo „Pelno nesiekiančių organizacijų, teikiančių ikimokyklinio ugdymo paslaugas, kuriama vertė“ rezultatus¹², siekiame didinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų prieinamumą, atlieptį skirtingiems tėvų ir vaikų poreikiams bei galimybėms, įtraukti socialinę riziką patiriančių šeimų vaikus į ankstyvąjį ugdymą bei užtikrinti jiems visavertį visos dienos ugdymą, sudaryti tinkamas sąlygas specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymui.

Siūlome:

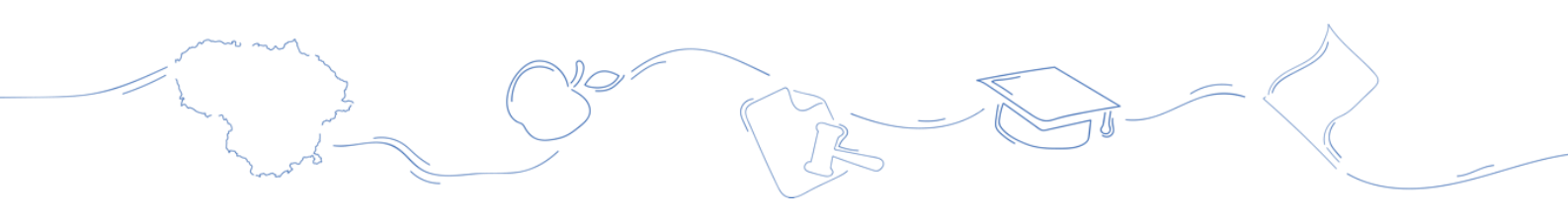
- Skatinti ir sudaryti palankias teises bei finansines sąlygas steigti nevyriausybinėms, bendruomeninėms ikimokyklinio ugdymo įstaigoms (suteikti patalpas lengvatinės nuomos sąlygomis, pavėžėjimo paslaugas ar transporto priemones ir pan.).
- Įtraukti nevyriausybines ikimokyklinio ugdymo įstaigas į savivaldybės planuojamas ir vykdomas programas ir priemones.
- Sudaryti sąlygas (infrastruktūrai pritaikyti, švietimo pagalbos specialistams, specialioms

⁹ <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23792/ar-isnaudojame-ikimokyklinio-ugdymo-galimybes-sekmingesnei-vaiku-ateiciai-uztikrinti>

¹⁰ Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, Mokyklų raida ir aukštos kokybės mokymas gerai gyvenimo pradžia, 2017-05-30. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=COM%3A2017%3A248%3AFIN>.

¹¹ <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/08/Ikimokyklinio-ugdymo-infrastrukturos-pletra-savivaldybese.-Santrauka-2022-08-12.pdf> Kol kas šią galimybę išnaudoja tik 26 iš 60 šalies savivaldybių. Savivaldybių lygmeniu būtina skatinti tolesnę nevalstybinio ikimokyklinio ugdymo plėtrą ir visų pirma tai daryti savivaldybėse, kuriose nėra tenkinami visi ikimokyklinukų tėvų prašymai priimti jų vaiką ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programas ir savivaldybėse, kuriose ikimokyklinio ugdymo aprėptis nėra didelė. Savivaldybėms taip pat būtina skatinti nevalstybinių ugdymo įstaigų savininkus, kad jie daugiau dėmesio skirtų jų mokyklose dirbančių ikimokyklinio ugdymo mokytojų kvalifikacijos tobulinimui.

¹² <https://svietimotinklas.lt/kokia-verte-kuria-nepriklausomi-darzeliai/>

priemonėms ir įrangai įsigyti ir kt.) nevalstybinėse mokyklose ugdyti specialių poreikių ar negalią turinčius vaikus.

- Taikyti vienodą asignavimų lėšų skirstymo principą pavaldžioms ir nepavaldžioms ugdymo įstaigoms.
- Įtraukti nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojus ir kitus specialistus į kompetencijų tobulinimo ir kvalifikacijos kėlimo programas ir priemones.

III. Bendrasis ugdymas.

Dėl nevalstybinių, pelno nesiekiančių bendrojo ugdymo mokyklų. Lietuvoje veikia apie 100 nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų, iš jų trys ketvirtadaliai yra pelno nesiekiančios. Daugiausia jų yra didžiuosiuose miestuose – Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. Dažnai šios mokyklos kuriamos siekiant tęsti ikimokyklinio ugdymo įstaigose naudojamą alternatyvaus ugdymo pedagogiką ir kartu su vaikais palaipsniui auginant klases / ugdymo pakopas.

2021 m. Tinklo užsakymu atliktas kokybinis tyrimas¹³ atskleidė svarbiausius NVO mokyklų ypatumus: įkurtos ir valdomos tėvų arba tėvų bendruomenių, mažos, išaugusios nuo ikimokyklinio ugdymo ar neformaliojo švietimo įstaigų, puoselėjančios bendruomeniškumą. Šiose mokyklose asmenybės ugdymo visapusiškumas suprantamas kaip dalykinių ir socialinių kompetencijų lygiavertiškumas, ugdymo procesas yra ne mažiau svarbus nei rezultatas, investuojama į bendruomeninius ryšius, kokybiškus santykius.

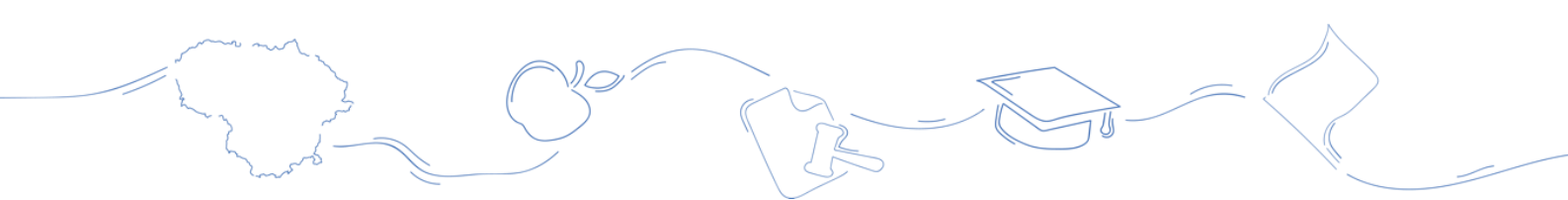
Nevalstybinėse mokyklose ugdoma pagal įvairias alternatyvias šiuolaikinio ugdymo filosofijas ir didaktines praktikas – Valdorfo, Montessori, demokratinio ugdymo, ugdymo lauke ir daug kitų. Mišrios grupės (ne jungtinės klasės) kuriamos remiantis ugdymo paradigmu. Ugdymo modelių įvairovė leidžia iš švietimo sistemos neiškristi vaikams, kuriems valstybinės mokyklos negali skirti individualaus dėmesio. Daugelis nevalstybinių mokyklų dirba su įvairių poreikių turinčiais vaikais, todėl akcentuoja ir mokinių pažangą, ir gerą emocinę aplinką.

Nevalstybinės, nesiekiančios pelno mokyklos yra sudėtinė švietimo sistemos dalis, taip pat kaip ir socialinėje, sveikatos, sporto ar kultūros srityje veikiančios nevyriausybinės organizacijos. Tai – gerieji įskiepai švietimo sistemoje, kurie skatina pažangą ir kitose ugdymo įstaigose. Tačiau sąlygos, kuriomis jos veikia, yra sudėtingesnės nei valstybinių: jos pačios turi užsitikrinti organizacijos tvarumą, įskaitant ir administravimą, patalpų priežiūrą, išlaikymą ir atnaujinimą, įrangos ir priemonių įsigijimą bei komunalinių mokesčių mokėjimą. Be to, pastaraisiais metais vykdomos bendros švietimo pertvarkos (pavyzdžiui, švietimo įstaigų tinklo atnaujinimas, mokinio lėšų apskaičiavimo metodikos pakeitimai, nacionaliniai mokinių pasiekimų patikrinimai ir kt.), vis labiau siaurina galimybes veikti nevyriausybinėms (pelno nesiekiančioms) mokykloms: neatliepia individualių kiekvieno mokinio išgalių bei ypatybių, kaip numatyta [Geros mokyklos koncepcijoje](#), sukeldamos įtampų mokiniams, o jų tėvams – neapibrėžtumą dėl ateities. Šie su nevalstybinėmis ugdymo įstaigomis nederinami pokyčiai ne tik kelia grėsmę šių įstaigų veiklos unikalumo išsaugojimui ir tvarumui, bet užkerta kelią naujų pažangių pedagoginių praktikų Lietuvoje atsiradimui ar juo labiau plėtrai, numatytiems Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (28 str.).

Siūlome:

- Planuojant sisteminius švietimo pokyčius, konsultuotis ir derinti su nevyriausybinėmis bendrojo ugdymo įstaigomis, diferencijuoti teisinius ir finansinius kriterijus, atsižvelgiant į skirtingus vaikų (ir tėvų) poreikius, ugdymo įstaigos veikimo principus, pedagoginių praktikų inovatyvumą (savitumą) ir kt.

¹³ <https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2022/06/NVO-mokyklu-tyrimo-ataskaita-2021.pdf>

-
- Įtraukti nevyriausybinės bendrojo ugdymo įstaigas į vykdomas programas ir priemones nacionaliniu ir vietos lygmenimis (visos dienos mokykla, aplinkos (ūkio) lėšos, lengvatinė pastatų nuoma ir kt.).
 - Atnaujinti teisinį nepriklausomų bendrojo ugdymo įstaigų reguliavimą.
 - Vykdyti gerosios nepriklausomų bendrojo ugdymo įstaigų patirties sklaidą (pavyzdžiui, dėl mišraus ugdymo, projekcinio ir praktinio mokymo(si), mokyklos be sienų, įtraukiojo ugdymo, demokratinio valdymo, savito ugdymo pedagogikos ir kt.).
 - Savivaldybės lygmeniu nevalstybinėms mokykloms paskirstyti asignavimų iš valstybės biudžeto dotacijas, vadovaujantis skaidrumo ir lygiateisiškumo (su savivaldybe pavaldžiomis įstaigomis) principais.

Visose bendrojo ugdymo įstaigose siūlome:

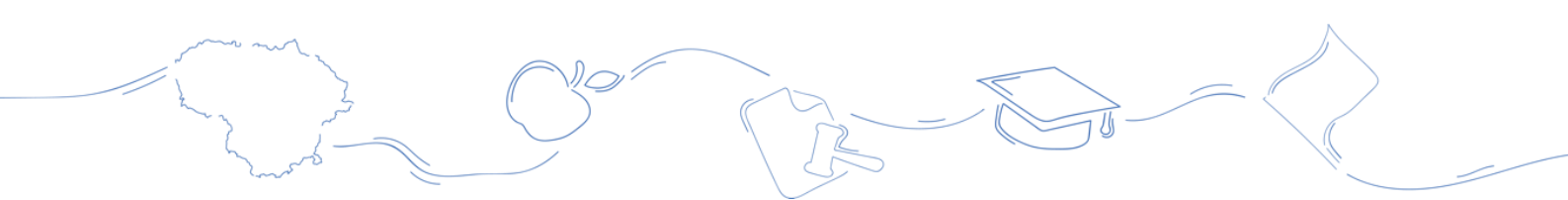
- Stiprinti pasitikėjimo mokykla ir mokytojais kultūrą, mažinant kontrolę ir biurokratinį reikalavimus.
- Ugdymo procese didesnę dėmesį skirti saugios ir palankios aplinkos mokiniams sukūrimui, mokinių galių at(si)skleidimui ir individualiai pažangai, jų nuosekliam įtraukimui į ugdymo procesą.
- Vykdyti stebėseną, ar mokyklose NVŠ lėšos naudojamos tikslingai (pagal paskirtį), stiprinti mokyklų ir nepriklausomų NVŠ teikėjų bendradarbiavimą.

Dėl tarpinių patikrinimų. Šiais metais pradėti įgyvendinti vienuoliktųjų tarpiniai patikrinimai (brandos egzaminai) sukėlė daug įtampos ir sumaišties tiek tarp moksleivių ir jų tėvų, tiek ir tarp mokytojų, mokyklų administracijų bei akademikų. Nors tarpiniai egzaminai teoriškai turėtų sumažinti lemiamą baigiamųjų egzaminų įtaką, sudarydami galimybę mokiniams sukaupti baigiamuosius balus ir, esant poreikiui, kompensuoti mokymosi spragas, tačiau rezultatai diskreditavo šią idėją dėl pernelyg didelės skubos: atnaujintų bendrojo ugdymo programų ir vadovėlių vėlavimo, nepakankamo mokytojų pasirengimo, netinkamai parengtų ir nepatikrintų egzaminų užduočių, užduočių apimties ir joms atlikti skiriamo laiko neatitikimo ir kt.

Pritardami Lietuvos moksleivių sąjungos pozicijai, **siūlome:**

- Tobulinti tarpinių patikrinimų sistemą taip, kad ji išties padėtų mokiniams siekti numatytų mokymosi rezultatų, t.y. užduotys atitiktų ugdymo programas ir būtų labiau orientuotos į mąstymo (ne tik žinių) patikrinimą; atsižvelgtų į skirtingas vaikų savybes ir sudarytų galimybę lėtesnio būdo mokiniams atlikti užduotis per ilgesnį laiką (pavyzdžiui, mažinant surinktų taškų skaičių); tarpinių egzaminų sesijos būtų organizuojamos ne atostogų ir laisvu nuo pamokų metu; ne tik šiais ir kitais metais, bet ir ateityje sudarytų galimybę nelaikiusiems tarpinių egzaminų mokiniams juos laikyti vėliau arba laikyti baigiamąjį brandos egzaminą.

Dėl mokinių psichinės sveikatos ir savijautos. Nors 2024 m. paskelbta Pasaulio laimės indekso [ataskaita](#) atskleidė, kad jauni žmonės iki 30 metų amžiaus Lietuvoje yra laimingiausi, tačiau išsamiau panagrinėjus įvairius tyrimus, atsiveria kitokia perspektyva. 2021–2022 m. Pasaulio sveikatos organizacijos atliktas paauglių gyvenimo ir sveikatos stebėsenos [tyrimas](#) parodė, kad vertinant Lietuvos jaunų žmonių (11,13 ir 15 metų) psichinę gerovę, įvertiniai buvo nuo 49,9 iki 56,0 balų iš 100 (tarp merginų) ir nuo 62,6 iki 68,7 balų iš 100 (tarp vaikų). Tuo metu pirmoje vietoje esančios šalies įvertiniai svyruoja nuo 67,4 iki 73,5 balų iš 100 (tarp merginų) ir nuo 73,3 iki 77,2 balų iš 100 (tarp vaikų). Tas pats pastebima ir pasitenkinimo gyvenimu skalėje: 6,5-7,1 balai iš 10 (tarp merginų) ir 7,3-8,1 balai iš 10 (tarp vaikų), kai tuo metu pirmoje vietoje esanti šalis rinko 8,1-8,9 balus iš 10 (tarp merginų) ir 8,4-9,2 balus iš 10 (tarp vaikų). Šie įvertiniai Lietuvą paliko antroje lentelės pusėje. Matomi ir akivaizdūs lyčių skirtumai: visose amžiaus grupėse berniukai jaučiasi psichologiškai geriau ir yra labiau patenkinti gyvenimu nei mergaitės. Kitas nerimą keliantis aspektas – prasta savijauta. To paties tyrimo duomenimis, Lietuva yra tarp „pirmaujančių“ šalių pagal jaunų žmonių, kurie bent kartą per savaitę jaučiasi prastai, skaičių, ir šis procentas didėja visose amžiaus grupėse. Be to, nepalanki situacija

ir patyčių atveju: Pasaulio sveikatos organizacijos 2021–2022 m. tyrimas atskleidžia, kad Lietuva „lyderiauja“ pagal tai, kiek jaunų žmonių patiria patyčias bent 2–3 kartus per savaitę, taip pat ir pagal tai, kiek jaunų žmonių patyčias nukreipia į kitus.

Siūlome:

- Ugdymo procese didesnę dėmesį skirti saugios ir palankios aplinkos mokiniams sukūrimui.
- Gerinti įgyvendinamų prevencinių programų mokyklose kokybę, į šių programų vykdymo procesą aktyviai įtraukiant praktiškai dirbančias NVO, kurios remiasi neformaliojo ugdymo principais ir tokiu būdu užtikrinti aktyvų mokymąsi ir socialinių įgūdžių plėtojimą.
- Reguliariai vykdyti prevencinių programų kokybinį (poveikio) vertinimą.

IV. Neformalusis vaikų švietimas (NVŠ) – integrali švietimo sistemos dalis.

Neformalusis švietimas vis dar dažnai suprantamas kaip laisvalaikio praleidimo ir užimtumo būdas, mažiau svarbus nei formalusis ugdymas. Tačiau neformaliajame švietime ugdomos bendrosios ir dalykinės kompetencijos bei stiprinamos vertybinės nuostatos svarbios dabarties ir ateities politiniam, socialiniam ir ekonominiam gyvenimui. Neformaliajam švietimui būdinga prieigų įvairovė bei gebėjimas greitai reaguoti į besikeičiančius iššūkius ir poreikius.

Vykstant vis spartesniems pokyčiams, neformalusis švietimas greičiau ir lanksčiau gali atliepti naujai kylančius visuomenės poreikius nei formalusis. Todėl neformaliajam švietimui turi būti skiriamas deramas dėmesys, didinant vaikų aprėptį, programų įvairovę ir kokybę.

Atsižvelgdami į valstybės strateginiuose dokumentuose numatytus siekinius, įtvirtintus Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje¹⁴, **siūlome:**

- Didinti NVŠ programų įvairovę, jų aktualumą visose savivaldybėse, ypač žiedinėse ir kaimiškosiose.
- Atnaujinti NVŠ programų (atrankos) vertinimo tvarką, siekiant stiprinti kompetencijų ugdymą.
- Parengti ir įgyvendinti NVŠ įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo tvarkos aprašą.
- Nuosekliai didinti valstybės finansavimą NVŠ, taip pat didinti NVŠ krepšelį.
- Atverti NVŠ duomenis.
- Sudaryti (finansines) sąlygas atsirasti NVŠ programoms ikimokyklinio amžiaus vaikams ir jas plėtoti.
- Taikyti pozityvios diskriminacijos principą (mažinti arba kompensuoti visą mokestį) specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP) turintiems vaikams ir vaikams, kurie gauna (ar turintys teisę į) socialinę paramą pagal Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymą, siekiant sudaryti palankias sąlygas šiems vaikams dalyvauti NVŠ programose.
- Užtikrinti NVŠ teikėjų kvalifikacijos tobulinimą, nepriklausomai nuo jų pavaldumo.
- Teikti metodinę pagalbą NVŠ teikėjams, kurių programose dalyvauja SUP turintys vaikai.
- Sumažinti administracinę naštą paslaugų teikėjams, orientuojantis į suteiktų paslaugų rezultato ar poveikio (kokybinį) vertinimą.
- Atnaujinti Neformaliojo vaikų švietimo kryptų klasifikatorių, siekiant atitiktis šiuo metu vykdomoms NVŠ ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo programų kryptims bei jų aktualizavimo.
- Savivaldybių lygmeniu vykdomoms NVŠ programoms skirti finansavimą, nediferencijuojant pagal teikėjų pavaldumą, atsižvelgiant į Nacionaliniame pažangos plane numatytus siekinius¹⁵.

¹⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.269178/asr>.

¹⁵ Nacionaliniame pažangos plane numatyta iki 2025 m. perduoti 15 proc., o iki 2030 m. – 30 proc. savivaldybių viešųjų paslaugų, įskaitant švietimo, teikti nevyriausybinėms ir bendruomeninėms organizacijoms.

V. Pilietiškumas ir globalus pilietiškumas.

Pilietinės visuomenės instituto atlikto Pilietinės galios indekso 2023 m. [tyrimo](#) duomenys atskleidė, jog per pastaruosius metus Lietuvos visuomenės pilietinė galia ūgtelėjo¹⁶. Vis dėlto, nors ir šiek tiek padidėjęs lyginant su 2022 m., pilietinės įtakos vertinimas Lietuvos visuomenėje vis dar išlieka kritės palyginus su ikipandeminiu laikotarpiu; stebimas neigiamas pilietinio aktyvumo pokytis. Tyrimas taip pat parodė, kad visuomenės pasirėngimas ekstremalioms situacijoms nėra pakankamas, gyventojai nori žinoti savo vietą valstybės gynyimo plane, o dalyvavimas visuomeninių organizacijų veikloje yra aiškiai susijęs su pasiryžimu nelikti nuošalyje karinės agresijos atveju.

Daugėjant nenuspėjamų aplinkybių, didėjant neapibrėžtumui, nepaprastai svarbu stiprinti demokratinę visuomenės atsparumą. Mokykla yra svarbus veikėjas šiame procese¹⁷, todėl pilietiškumo kompetencijos ugdymas turėtų remtis visuminiu principu, t. y. visa bendruomenė turi būti įtraukiama į visus mokyklos valdymo ir organizavimo procesus, neapsiribojant vienu dalyku bei glaudžiai bendradarbiaujant su bendruomene ir pilietine visuomene už mokyklos ribų¹⁸.

2018 m. EBPO PISA atliktas 15 m. jaunuolių globaliųjų kompetencijų¹⁹ tyrimas rodo, kad Lietuvos jaunimas pakankamai gerai žino globalias temas²⁰ ir pasitiki savo jėgomis atlikdamas su globaliomis temomis susijusias užduotis. Tačiau integruoto kognityvinio testo rezultatai parodė, kad jaunimui stinga gebėjimų kritiškai vertinti informaciją, paaiškinti situaciją ar problemą, suprasti globalių problemų kompleksiskumą: suvokti globalių problemų pasekmių ir savo veiksmų poveikio globaliems iššūkiams, t. y. netiki, kad asmeniškai gali prisidėti prie globalių problemų sprendimo, todėl retai imasi aktyvių veiksmų.

Siūlome:

- Įtraukti visą mokyklos bendruomenę (vadovus, visų dalykų mokytojus, mokinius ir tėvus) į pilietiškumo kompetencijų ugdymo procesą.
- Užtikrinti, kad demokratinės vertybės būtų mokyklos vidinės kultūros ir valdymo pagrindas, o pagarba žmogaus teisėms ir orumui būtų mokyklos elgesio kodekso ir bendravimo kultūros dalis.
- Ugdant pilietiškumo kompetencijas skirti daugiau dėmesio praktinei, jaunimui patraukliai veiklai, nuosekliai įtraukiant į šią veiklą NVO, bendruomenines ir jaunimo organizacijas.
- Stiprinti socialinės–pilietinės veiklos įgyvendinimą bendrojo ugdymo įstaigose, ja skatinant mokinius prisidėti prie problemų, kurios aktualios tiek mokyklai, tiek vietos bendruomenei, sprendimo. Ateityje pradėti diegti 4K (aš kuriu, aš keičiu, aš su kitais ir aš kitiems) modelį, kuris pakeistų socialinės–pilietinės veiklas.

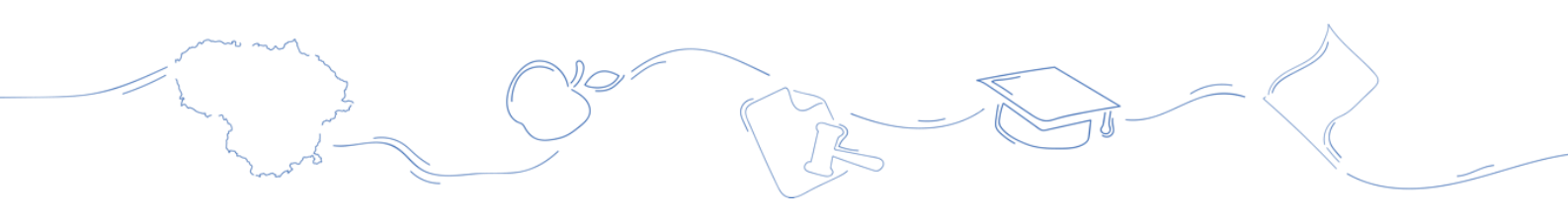
¹⁶ Apskaičiuoto 2023 m. Pilietinės galios indekso vidutinė reikšmė – 36,7 balai iš 100 galimų. Ji yra aukštesnė už pernykštę, 2022-ųjų reikšmę, kuri buvo lygi 35,9 balo, tačiau gerokai žemesnė už rekordiškai aukštą pirmųjų pandemijos metų, 2020-ųjų reikšmę (41,3 balo).

¹⁷ 2022 m. gegužės–birželio mėn. Europos Vergelando centro Ukrainoje atlikto tyrimo „Kova už demokratiją: mokyklų vaidmuo ir demokratijos ugdymas karo metu“ rezultatai parodė, kad mokyklos, kurios sprendimų priėmimo ir valdymo procese vadovavosi demokratiniais principais, sugebėjo tęsti mokymą(si) geriausiu įmanomu būdu, taip pat prisiimti naujus vaidmenis pirmosiomis savaitėmis ir mėnesiais plataus masto karo sąlygomis.

¹⁸ [Rekomendacijos mokykloms „Atsparumo stiprinimas: pilietiškumo ugdymo vaidmuo“](#), kurias parengė Khrystyna Chushak, Europos Vergelando centro vykdomo projekto „Demokratinė mokykla: parama švietimo reformoms Ukrainoje“ vyriausioji programos koordinatorė, Lvivo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo centro docentė, švietimo politikos skyriaus vadovė.

¹⁹ Globalioji kompetencija – tai daugiamatis gebėjimas nagrinėti vietinės, pasaulinės ir kultūrinės reikšmės klausimus, suprasti ir gerbti kitų pasaulėžiūrą, dalyvauti atviroje, tinkamoje ir veiksmingoje kultūrų sąveikoje ir veikti siekiant bendros gerovės ir tvarumo. OECD (2020). PISA 2018 results (Volume VI). Are students ready to thrive in an interconnected world? // <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/d5f68679-en.pdf?expires=1681322258&id=id&accname=guest&checksum=7F74D1FA4729B65204F7C26D4E546D4A>

²⁰ Lietuvos mokiniai dažniausiai nurodė, kad jie šiek tiek žino, bendrais bruožais galėtų paaiškinti arba yra susipažinę ir gana gerai sugebėtų paaiškinti tokias temas, kaip: klimato kaita ir visuotinis atšilimas, pasaulio gyventojų sveikata (pvz., epidemijos), migracija, tarptautiniai konfliktai, badas arba netinkama mityba įvairiuose pasaulio regionuose, skurdo priežastys, vyrų ir moterų lygybė skirtinguose pasaulio regionuose.

-
- Stiprinti pilietiškumo temas visų dalykų mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programose.
 - Įgyvendinti tikslines priemones, skirtas (globalaus) pilietiškumo ugdymo kokybei gerinti, stiprinant bendradarbiavimą tarp mokyklų ir NVO bei skatinant gerosios patirties sklaidą.
 - Susisteminti turimus išteklius, priemones ir gerąsias globaliojo pilietiškumo ugdymo veiklų patirtis (parengti duomenų bazę, idėjų banką ar pan.) tam, kad mokytojai lengviau rastų reikiamus išteklius ar priemones.

VI. Atsparumas skaitmenizacijos iššūkiams.

Internetas yra neatskiriama visuomenės kasdienio gyvenimo dalis – [net 99,7 proc. namų ūkių, kuriuose yra vaikų, turi interneto prieigą](#). Nors technologijos dažniausiai lengvina kasdienybę, tačiau mūsų šalyje šiuo metu itin trūksta deramo dėmesio rizikoms ir grėsmėms, kurios kyla kasdien naudojantis internetu ir technologijomis. Būtina valdyti platų spektrą rizikų, siejamų su interneto naudojimu: kritinio mąstymo ir atsparumo stoka, seksualinis bei finansinis vaikų išnaudojimas (pavyzdžiui, vaizdo žaidimuose), pornografijos ir kitokio netinkamo turinio prieinamumas vaikams, priekabiavimas ir kibernetinis persekiojimas, smurto kurstymas, neapykantos nusikaltimai, [probleminis interneto naudojimas](#), savęs žalojimo skatinimas, savižudybės propagavimas, bauginimas, dezinformacija, nelegalių prekių ir paslaugų prieinamumas, internetinės patyčios, neapykantos kalba, ekstremistinis turinys ir t. t.

Lietuvos piliečiai turi būti įgalinti pasirūpinti savo ir savo vaikų saugumu, susijusiu su technologijų naudojimu. Tam būtinas integruotas požiūris ir dėmesys aukščiausiu lygiu. Technologijų poveikio klausimas privalo atsirasti kiekvienos institucijos ar organizacijos darbotvarkėje, taip kaip kiekvieno asmens kišenėje yra atsiradęs išmanus įrenginys.

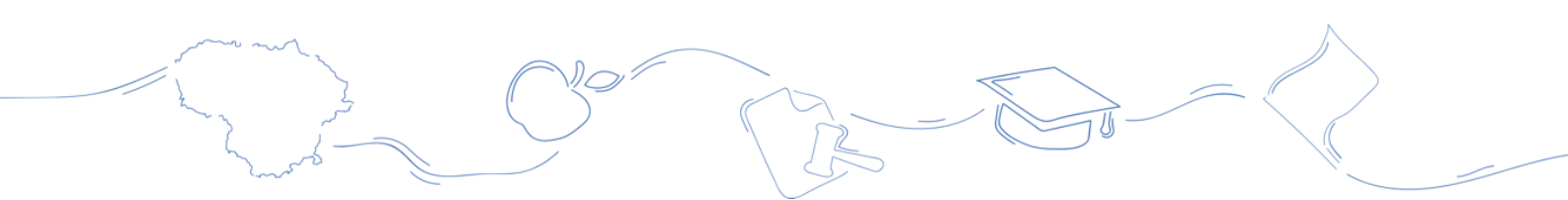
Būtinas aukščiausių sprendimų priėmėjų dėmesys šiai temai, naujo atsakomybės lygio reikalavimai verslui, dėmesys prevencijai, reguliavimo mechanizmai ir įvairių sprendimus priimančiųjų bei suinteresuotųjų šalių įsitraukimas, aiškiai įvardijant kiekvieno atsakomybę.

Dabartinių pastangų skirtų apsaugoti Lietuvos vartotojus (ypač vaikus ir jaunimą) – nepakanka. Vien dėl probleminio interneto naudojimo (PIN) didėja visuomenės pažeidžiamumas psichinės ir fizinės sveikatos srityse, atsiranda elgesio priklausomybių rizika ir dėl to kylanti ekonominė našta visuomenei. Neseniai atliktame Europos moksleivių tyrime PIN paplitimas siekė net 30 proc. (Mohler-Kuo et al., 2021).

Lietuvoje trūksta sprendimų priėmėjų valios pripažinti problemą ir imtis ryžtingų veiksmų, remiantis tokių šalių, kaip Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Švedija pavyzdžiais, kur iniciatyvos dėl interneto naudojimo keliamų grėsmių imamasi aukščiausiu lygmeniu.

Siūlome:

1. Vyriausybei iškelti ambicingą tikslą siekti, kad skaitmeninė erdvė Lietuvoje būtų jos piliečiams viena saugiausių Europoje, šiuo tikslu parengiant nacionalinę interneto ir skaitmeninės erdvės saugumo strategiją, apimančią plačiausią įmanomą interneto naudojimo grėsmių spektrą, įskaitant ir poveikio psichikos (ypač priklausomybių požiūriu) bei fizinei sveikatai.
2. Suformuoti prie Vyriausybės tarpžinybinę darbo grupę, kuri spręstų su interneto naudojimu ir skaitmenine aplinka siejamų grėsmių ir žalų iššūkius: nustatytų naujus reguliavimus, šios temos klausimams spręsti suburtų įvairių sričių ekspertus, NVO, konsultuotųsi su visuomene, inicijuotų tyrimus, įstatymų pakeitimus ir t. t.
3. Nubrėžti naujo lygmens atsakomybės reikalavimus verslo organizacijoms, teikiančioms interneto ryšio paslaugas ar produktus siekiant, kad:
 - verslo atstovai, tiekiantys interneto ryšį bei įrenginius atvertų, įgalintų ir kiekvienam klientui (namų ūkiui) padarytų prieinama „tėvų kontrolės“ (angl. Parental Control) funkciją su

galimybe riboti laiką atskiruose namų ūkiui priklausančiuose įrenginiuose. Informacija ir instrukcijos, kaip naudotis „tėvų kontrolės“ funkcija, būtų paprastos, aiškios ir suprantamos IT išsilavinimo neturintiems asmenims bei pasiektų kiekvieną klientą, aiškinant šios funkcijos svarbą, skatinant ją naudotis ir nuolat atnaujinant šią informaciją.

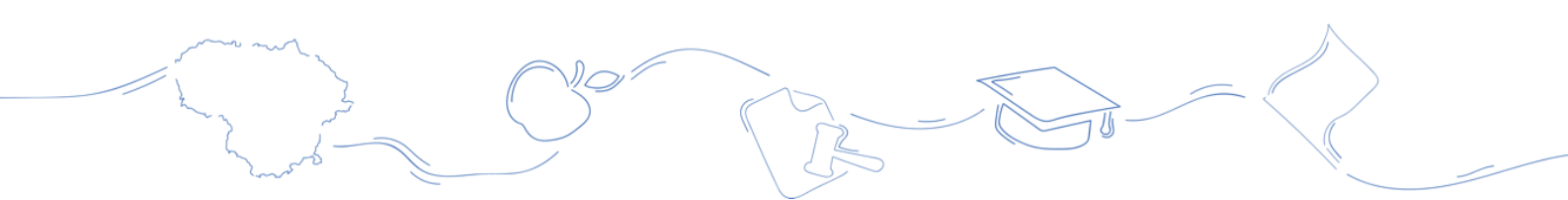
- Neštų atsakomybę už paslėptus, klaidinančius aspektus reklamose, susijusiose su internetu bei IT paslaugų, produktų naudojimu, kai nutylimos galimos grėsmės, žalos arba skatinami priklausomybę sukeliantys aspektai.
4. Inicijuoti naujus ir tęstinius skaitmeninių grėsmių bei skaitmeninių technologijų poveikio sveikatai ir gerovei mokslinius bei taikomų intervencijų poveikio tyrimus.
 5. Šviesti, edukuoti visuomenę interneto grėsmių ir žalų bei jų prevencijos tema.
 - Įvairiais sveikatos ir švietimo sistemos lygmenimis pripažinti perteklinio ekranus turinčių IT prietaisų naudojimo neigiamo poveikio žmonių sveikatai svarbą. Siekti glaudesnio bendradarbiavimo tarp institucijų ir skirtingų sričių specialistų, rūpinantis neigiamo interneto ir skaitmeninių technologijų poveikio prevencija.
 - Užtikrinti, kad temos, susijusios su skaitmeninės erdvės iššūkiais, įvairiomis grėsmėmis, įskaitant ir priklausomybės rizikas bei jų prevenciją, ugdymo įstaigose taptų privaloma pradinio ir vidurinio ugdymo dalimi.
 - Aktyviai ir nuolat stiprinti švietimo ir sveikatos bei kitų specialistų, dirbančių su vaikais ir paaugliais, kompetencijas įvairių interneto rizikų ir perteklinio skaitmeninių technologijų naudojimo poveikio jų fizinei bei psichikos sveikatai klausimais.
 - Sukurti ir įgyvendinti daugialypę prevencijos programą, skirtą apsaugoti vaikų ir paauglių fizinę bei psichikos sveikatą nuo neigiamo perteklinio ekranų naudojimo poveikio.
 - Savivaldos lygmeniu užtikrinti gyventojų, bendruomenių / šeimų švietimą, supažindinant su įvairiomis interneto grėsmėmis ir probleminiu interneto naudojimu bei būdais šių rizikų vengti.
 6. Ugdymo įstaigose įgyvendinti šiuos sprendimus:
 - Visų pakopų ugdymo įstaigose reglamentuoti naudojimosi asmeniniais išmaniaisiais įrenginiais ribojimą ugdymo proceso metu, įskaitant pertraukas (apibrėžti įstaigos turimų įrenginių naudojimo tvarką).
 - Įgalinti ugdymo įstaigų darbuotojus šviesti šeimas (tėvus, globėjus, vaikus) interneto rizikų, sąmoningo technologijų naudojimo, probleminio interneto naudojimo klausimais, aprūpinant juos reikiamais ištekliais ir resursais (žinios, mokymai, medžiaga, priemonės, kvalifikacijos kėlimas ir pan.).
 7. Stiprinti visų suinteresuotų šalių (valdžios institucijų ir joms pavaldžių įstaigų, NVO bei privataus sektoriaus) bendradarbiavimą siekiant apsaugoti kiekvieną interneto naudotoją, ypač vaikus ir paauglius, nuo grėsmių ir žalos internete, įskaitant probleminio interneto naudojimo rizikas ir akcentuojant skaitmeninį sąmoningumą.

VII. Neformalusis suaugusiųjų ir vyresniųjų suaugusiųjų švietimas.

2023 m. duomenimis, per pastarąsias keturias savaites mokėsi 10,7 proc. 25–64 m. Lietuvos gyventojų (šiek tiek daugiau nei 2022 m. – 8,5 proc.)²¹, tačiau mažiau nei vidutiniškai ES²². 2021 m. Europos komisijos paskelbtoje [Žaliojoje knygoje dėl senėjimo](#), prognozuojamo didžiausio darbingo amžiaus, kurį nustatė darbingo amžiaus gyventojų skaičius 2040 m. nesikeistų, žemėlapyje Lietuva patenka į nepalankiausių šalių sąrašą, t. y. prognozuojamas darbingas amžius iki 75 metų. Tai įpareigoja ieškoti specifinių Lietuvai sprendimų ir jau šiandien numatyti ir pradėti įgyvendinti priemones, amortizuojančias šias darbo rinkos prognozes.

²¹ <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R310#/>

²² Eurostato duomenimis, 2022 m. ES vidurkis – 11,9 proc., Euro zonos – 12,1 proc. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/trng_lfse_01/default/table?lang=en

[EBPO Lietuvos įgūdžių strategijoje](#) (toliau – EBPO strategija) pabrėžiama, kad siekiant tvarių ekonominių ir socialinių pokyčių, žmonėms reikia ne tik profesinių, techninių ir specialiųjų įgūdžių ir žinių, bet ir tvirtesnių bei įvairiapusiškesnių įgūdžių kompleksu, įskaitant pamatinius, kognityvinius ir metakognityvinius, socialinius ir emocinius. Vykstant itin sparčiai technologijų pažangai, kai profesinės, techninės ir specialiosios žinios ir įgūdžiai pasensta per nepaprastai trumpą laiką, yra itin svarbu ugdyti stiprius asmenų bendruosius įgūdžius, tokius kaip kritinis ir kūrybinis mąstymas, bendradarbiavimas, mokėjimas mokytis, problemų sprendimas ir gebėjimas prisitaikyti.

STRATA apklausos rezultatų ataskaitoje „[Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas](#)“ (toliau – STRATA ataskaitos santrauka) teigiama, kad bendrieji Lietuvos gyventojų įgūdžiai yra nepakankami. Ypatingas dėmesys išvadose atkreipiamas į gebėjimų mokytis trūkumą ir būtinybę aktualizuoti šio gebėjimo svarbą.

Lietuva įsipareigojo iki 2030 m. pasiekti, kad mokymosi veikloje kasmet dalyvautų bent 53,7 proc. 25–64 metų amžiaus žmonių, taip pat per paskutines 2 savaites būtų 8 proc. besimokiusių 55–74 metų amžiaus asmenų²³. 2023 m. pabaigoje atnaujinta mokymosi visą gyvenimą sistema (toliau – MVG), grindžiama [individualiomis mokymosi paskyromis](#) (toliau – IMP), tačiau kyla klausimų, ar naujoji MVG sistema, kurioje nustatytos plačios prioritetingos mokymosi programų sritys, padės spręsti svarbiausius suaugusiųjų mokymosi iššūkius – įtraukti visuomenę, ypač pažeidžiamų grupių asmenis, mažiau linkusius mokytis, į mokymosi visą gyvenimą procesus, suteikti gyventojams dabarties ir ateities socialiniam ir ekonominiam gyvenimui reikiamų įgūdžių ir kompetencijų, tikslingai investuoti į programas, atliepančias regionų plėtros ir vietos gyventojų poreikius, užtikrinti vyresniųjų suaugusiųjų mokymosi tvarumą ir plėtrą.

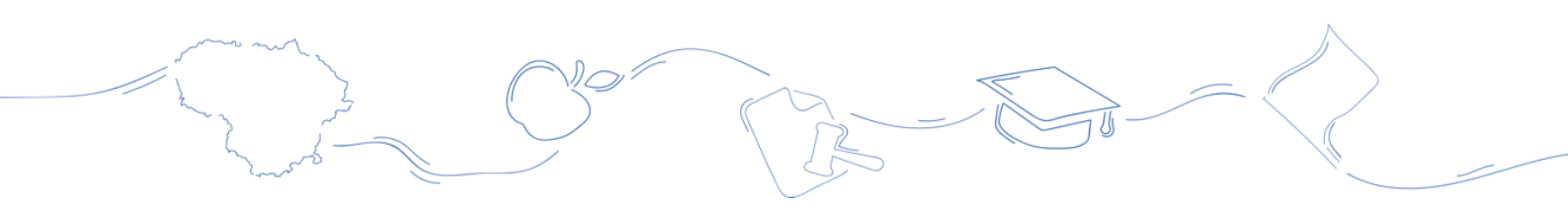
Siūlome:

- Įtraukti nevyriausybinės organizacijas į neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įgyvendinimo stebėseną.
- Įtraukti vietos NVO į visuomenės informavimą apie neformalųjį suaugusiųjų švietimą ir tęstinį mokymąsi ir konsultavimą šiais klausimais savivaldybės teritorijoje.
- Į su MVG įgyvendinimu susijusias grupes (Valdymo grupę, Vyriausybės komisiją nacionalinei žmoniškųjų išteklių stebėsenai koordinuoti ir kt.) įtraukti socialinius partnerius, įskaitant nevyriausybinės organizacijas;
- Įtraukti į IMP pensinio amžiaus dirbančius suaugusiuosius tam, kad jie galėtų tobulinti reikiamas kompetencijas ar kvalifikaciją, kurios padėtų jiems ilgiau išlikti darbo rinkoje.
- Stiprinti partnerystę su savivaldybėmis ir regionų plėtros tarybomis, siekiant tiksliau identifikuoti, kokios programos atliepia regionų plėtros ir vietos gyventojų mokymosi poreikius. Taip pat būtina įtraukti savivaldybių neformaliojo suaugusiųjų švietimo koordinatorius, aiškiai apibrėžiant jų funkcijas, tam, kad MVG būtų įgyvendinamas kryptingai.
- Vykdyti vyresniųjų suaugusiųjų švietimo modelio įgyvendinimo stebėseną, taip pat stiprinti vyresniųjų suaugusiųjų švietimo finansavimo tvarumą ir didinti paslaugų plėtrą.
- Deramą dėmesį (ir lėšas) skirti bendrųjų, pamatinių, kognityvinių ir metakognityvinių, socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymui (ne tik skaitmeninio raštingumo ir kalbų), kurių svarba akcentuojama EBPO strategijoje ir STRATA ataskaitoje bei pačių darbdavių.
- Vykdyti nuolatinę mokymosi visą gyvenimą stebėseną ir, iškilus poreikiui, ją tobulinti.

VIII. Aukštasis mokslas.

Nevyriausybės aukštojo mokslo įstaigos – neatsiejama Lietuvos aukštojo mokslo dalis. Šių įstaigų akademinė bendruomenė įsitraukia į mokslines ir kitas veiklas, kurios daro didelį poveikį regionui. Pastaraisiais metais nevalstybinės aukštojo mokslo įstaigos įgijo daugiau galimybių dalyvauti Lietuvos akademiniam gyvenime, moksliniuose ir kituose projektuose, gauti finansines paskatas. Tačiau iki šiol

²³ Eurostato duomenimis, per paskutines 4 savaites 2022 m. Lietuvoje mokėsi 3,7 proc. 55–74 m. asmenų.

į kai kurias valstybės ar net Europos lygmens aukštojo mokslo diskusijas ar projektus nepavaldžios įstaigos neįtraukiamos.

Siūlome:

- Plėtoti ir stiprinti nevyriausybinių aukštojo mokslo institucijų įtrauktį į vykdomas programas, projektus ir priemones nacionaliniu ir vietos lygmenimis.
- Plėtoti ir stiprinti NVO dalyvavimą sprendžiant aukštojo mokslo klausimus vyriausybinių organizacijų, švietimo ir kitose tarybose, komisijose, darbo grupėse.
- Skirstyti valstybės asignavimų lėšas, taikant vienodą valstybės asignavimų lėšų skirstymo principą valstybinėms ir nevalstybinėms aukštojo mokslo institucijoms (pavyzdžiui, stipendijas studentams iš Ukrainos).

IX. Tinklo plėtra ir stiprinimas.

Siekiant plėtoti nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą formuojant ir įgyvendinant švietimo politiką, stiprinti šio sektoriaus atstovavimą nacionaliniu ir ypač vietos lygmenimis, bus plečiama Tinklo narystė, įtraukiant nevyriausybines švietimo organizacijas, veikiančias įvairiose švietimo srityse. Taip pat plečiamas Tinklo narių dalyvavimas įvairiose tarybose, komitetuose, darbo grupėse ir kt. Atsižvelgiant į tai, kad dėl netvaraus ir nepakankamo finansavimo regionuose veikia mažai švietimo organizacijų, kurios dažnai neturi reikiamų išteklių savo veiklai nuosekliai vykdyti ir plėtoti, dėmesys bus skiriamas vietos organizacijų aplinkos gerinimui.

Strateginės veiklos kryptys patvirtintos visuotiniame susirinkime 2023 m. balandžio 25 d. (atnaujinta 2024 m. kovo 28 d.).